

Australische veehouders weiden geen drachtige koeien in gebieden met knutten

Virus laat zich niet voorspellen

Niet eerder hadden Nederland en Vlaanderen te maken met een virus dat zich in korte tijd zo massaal ontpopte als veroorzaker van afwijkingen bij pasgeboren dieren. Hoe het Schmallenbergvirus zich komend seizoen zal manifesteren, is volgens deskundigen moeilijk te zeggen. Welk scenario wacht veehouders in 2012?

tekst Jorieke van Cappellen

Wat aanvankelijk leek op een massale 'diarreedip' bij het melkvee, bleek het afgelopen najaar het begin van een onzekere periode. De veroorzaker van lichte koorts, diarree en een dip in de melkproductie op ruim 80 melkveebedrijven bleek een virus te zijn dat nooit eerder door onderzoekers was aangetroffen. Maanden later werd de ware omvang van het zogenoemde Schmallenbergvirus pas echt bekend, toen het in korte tijd voor honderden misvormd geboren dieren zorgde.

Sinds de meldplicht vanaf 20 december 2011 hebben bijna 230 rundveebedrijven melding gemaakt van misvormd geboren kalveren. Bij drie kalveren werd het virus daadwerkelijk aangetroffen. 'Naast de economische schade is er onder veehouders vooral bezorgdheid over in hoeverre de besmetting zich al heeft verspreid en hoe het virus zich het komende seizoen zal manifesteren', zegt Toon van Hoof, portefeuillehouder diergezondheid bij Land- en Tuinbouworganisatie LTO.

Bezorgdheid terecht

Samen met de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) organiseerde LTO in januari van dit jaar vier bijeenkomsten voor melkveehouders om vragen over het Schmallenbergvirus te beantwoorden. De bezorgdheid is volgens Van Hoof terecht. 'Er nog heel veel wat we nog niet weten over dit nieuwe virus.' Wetenschappers baseren zich in hun

voorspellingen voornamelijk op kennis van aanverwante virussen. 'Het Schmallenbergvirus behoort tot de familie van Orthobunyavirussen', aldus Wim van der Poel, viroloog bij het Centraal Veterinair Instituut (CVI) in Lelystad en nauw betrokken bij het onderzoek naar het Schmallenbergvirus. 'Sterk verwante virussen met hetzelfde ziektebeeld zijn het Shamondavirus en het Akabanevirus. Deze worden sinds de jaren zeventig beschreven in Azië en Australië en we weten dat knutten daar zorgen voor de verspreiding van het virus.'

40.000 misvormde dieren

Volgens Van der Poel manifesteerden de Orthobunyavirussen zich in Azië en Australië aanvankelijk dramatisch, met in de jaren zeventig meer dan 40.000 misvormd geboren dieren in Japan. Nadat dieren antistoffen vormden tegen het virus, nam het aantal misvormingen sterk af. 'Infectie met deze virussen wordt in Australië inmiddels beschouwd als een endemische ziekte met af en toe nog misvormd geboren dieren.'

Varianten van een Orthobunyavirus werden in Europa bij koeien en schapen nog maar zeer sporadisch aangetroffen. 'Mogelijk hebben verwante virussen genen uitgewisseld waardoor een nieuw virus is ontstaan. Het virus kan vervolgens via knutten verspreid zijn, of via producten van dieren uit een ander werelddeel.' Wacht Nederland en Vlaanderen hetzelfde scenario als Azië en Australië?

Schmallenbergvirus

- Het Schmallenbergvirus veroorzaakte in augustus en september van 2011 diarree bij melkvee en een productiedaling tot 12 procent per opgehaalde tank melk.
- Vanaf 20 december geldt een meldplicht voor misvormd geboren kalveren en lammeren. Sinds 2 februari 2012 kunnen ook bloedmonsters van verdachte levende dieren worden ingezonden voor onderzoek.
- Het Schmallenbergvirus is moeilijk aan te tonen bij runderen omdat het virus het lichaam snel kan verlaten. Naar verwachting is een test op antistoffen in twee maanden praktisch kript.
- Afhankelijk van de besmetting verwacht de GD de komende vijfentwintig maanden nog een tot tien misvormd geboren kalveren op een bedrijf met honderd dieren.
- Mexico, Rusland, Egypte en Oekraïne handhaven een importstop voor fokvee uit landen waar het Schmallenbergvirus heerst.

Volgens Linda van Wuijckhuise, rundveedierenarts bij de GD, is het niet aanemelijk dat het virus al eerder in Europa was. 'De massaliteit van de besmetting in meerdere Europese landen toont aan dat het gros van de dieren nog geen afweerstoffen heeft tegen het virus.'

Van Wuijckhuise voorspelt dat er zeker de komende vijfentwintig maanden nog misvormd geboren kalveren ter wereld kunnen komen. 'De klinische verschijnselen van afgelopen zomer werden gedurende een periode van zes weken gezien. In die tijd werden de koeien geïnfecteerd en de kalveren van deze dieren zullen de komende tijd worden geboren.' Hoeveel misvormde dieren het zullen zijn, is giswerk. Uitgaande van een bedrijf met 100 dieren en de periode van besmetting houdt Wuijckhuise er rekening met één tot maximaal tien misvormd geboren kalveren per geïnfecteerd bedrijf. Zowel Van Wuijckhuise als Wim van der Poel denken dat reeds geïnfecteerde dieren volgend jaar niet opnieuw misvormde kalveren ter wereld zullen brengen. 'Geïnfecteerde dieren hebben antistoffen opgebouwd en zijn daarmee waarschijnlijk voldoende weerbaar tegen het

virus', aldus Van der Poel. 'Dat is anders voor dieren die niet eerder met het virus in aanraking zijn gekomen.'

Niet weiden in knuttenregio

Naast de schade van misvormd geboren kalveren waren er het afgelopen najaar ook geluiden over koeien die vaker opbraken. Wim van der Poel van het CVI waarschuwt om dergelijke problemen direct aan het Schmallenbergvirus toe te schrijven. 'Het virus is een mogelijke oorzaak, maar dat hoeft niet. Dieren kunnen ook opbreken door een verminderde weerstand.' Bertil Muller, woordvoerder bij veeverbeteringsorganisatie CRV, deelt die mening. 'Het is nog te vroeg om conclusies te trekken. We houden de impact van het virus wel nauwlettend in de gaten', aldus Muller. Algemeen wordt aangenomen dat de knut de grootste verspreider van het Schmallenbergvirus is. 'Zelfs dat weten we nog niet honderd procent zeker. Ook steekmuggen kunnen een rol spelen', zegt Wim van der Poel.

Staatssecretaris Henk Bleker noemde het opstellen van dieren een mogelijke maatregel voor het komende seizoen om infectie door knutten te voorkomen. 'Dat is ook het advies dat we gaven ten tijde van het blauwtongvirus', zegt Van der Poel. 'De indruk bestond dat het wel werkte. In het buitenland worden overigens al jaren soortgelijke maatregelen genomen om infectie met Orthobunyavirussen te voorkomen. In Australië worden drachtige dieren bewust niet geweid in regio's waar veel knutten zitten.'

Gissen naar impact virus

Ook voor deskundigen blijft het vooralsnog gissen naar de werkelijke impact van het Schmallenbergvirus. 'We hebben de eerste periode van besmetting nog niet achter de rug', aldus Van Wuijckhuise, die verwacht dat binnen twee maanden een test praktisch kript is die antistoffen van het virus in bloed kan opsporen. Toon van Hoof van LTO vult aan: 'We kunnen dan met meer zekerheid aantonen wat de omvang en de ernst van de besmetting zijn geweest.' Ook zal dan de noodzaak van een nog te ontwikkelen vaccin tegen het virus blijken. Volgens Wim van der Poel is niet ondenkbaar dat het virus langer in Europa zal verblijven, maar dan meer in een endemische vorm. 'Mogelijk speelt het veranderde klimaat en daarmee de komst van knutten een grote rol in de verspreiding van dergelijke nieuwe virussen. Het is een scenario om in de toekomst rekening mee te houden.' |

Koeien die geïnfecteerd zijn geweest met het Schmallenbergvirus, lopen het risico een misvormd kalf ter wereld te brengen

In zijn woonplaats Gilze is op 73-jarige leeftijd overleden **Jos Oomen**. De sympathieke en bescheiden boer op zijn forse veehouderijbedrijf was in 1985 een van de participanten van het fokkerijprogramma Havep. Samen met Puijenbroekboer Piet van Rijswijk uit Hilvarenbeek en Holstiensfokker Boyen de Boer uit Stiens kocht hij tussen 1985 en 1992 een groot aantal embryo's van genetisch interessante jonge koeien in Noord-Amerika. De drie bedrijven werden door deze holsteinbrengr in een vroeg stadium interessant. De belangrijkste fokstier uit het programma was Blackstarzoon Havep Marconi. Jos was in die jaren een graag gehoorde spreker tijdens fokkerijbijeenkomsten. In zijn woonplaats was hij jarenlang actief als raadslid.

Jos Oomen

John Ruyter

Op 49-jarige leeftijd is na een ziekbed overleden **John Ruyter**, een door vele activiteiten bekende boer uit Schagen. Hij nam met zijn broers Marco en Sjaak het bekende fokbedrijf over van vader Jaap Ruyter, die in Noord-Holland tot de holsteinpioniers hoorde en op Landbouw '82 jeugdkampioene Beatrix 40 leverde. John was actief in de CRV-inforaad en had minder met de topfokkerij dan zijn vader en grootvader. Hij was vooral de cijferman op het economische bedrijf, dat zich sterk uitbreidde en vertelde daar graag over. John Ruyter werd in stijl, namelijk op een met een koe bESPANNEN wagen, naar zijn laatste rustplaats vervoerd.

In Dronten is op 90-jarige leeftijd overleden **Piet Zwemmer**. Hij was een beeldbepalende voorzitter in de periode toen Flevoland een eigen provinciebeleid ging voeren. Zwemmer kwam vooral in beeld als voorzitter van de tentoonstelling Landbouw '82, waar Nederland voor de eerste keer een eigen holsteingezicht liet zien.